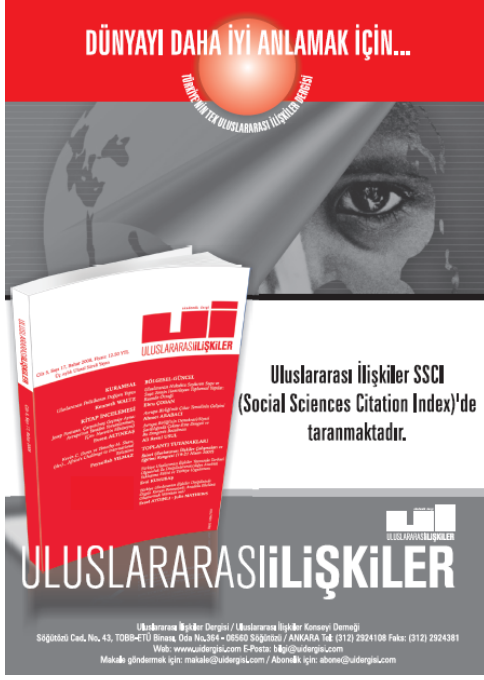

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

KİTAP İNCELEMESİ

James H. MITTELMAN, Wither Globalization? The Vortex of Knowledge and Ideology

Mustafa AYDIN

Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayımlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Whither Globalization? The Vortex of Knowledge and Ideology

James H. MITTELMAN

Londra, New York: Routledge, 2004, 234 + xii sayfa., ISBN 041534-1523

Hazırlayan: Mustafa AYDIN*

Küreselleşme, genellikle pazar, güç ve kültürle ilgili olarak gündeme gelen bir kavram. Fakat *Whither Globalization?* bundan öteye giderek, küreselleşmenin dünyayı farklı bir bilme/anlama ve temsil etme şekli olarak anlaşılabilceğini ileri sürüyor.

Francis Bacon'ın "bilgi güçtür" ifadesinden yola çıkarak, Weber, Gramsci ve Foucault'nun izinden giden Mittelman, yaşamakta olduğumuz son küreselleşme sürecinde bilgi (*knowledge*), ideoloji ve güç (*power*) arasındaki ilişki ile genel küreselleşme çalışmalarının bunlarla bağlantısını ortaya çıkarmaya çalışan etkili bir çalışma ortaya koyuyor. Kitapta da açıkça ortaya konduğu gibi, bilgi ve siyasi süreçlerin temsil edilme yöntemleri bazı düşünürlerin iddia ettikleri gibi birbirinden ve güç ilişkisinden bağımsız değildir. Cox'un ifadesiyle "her teori-açıklama bir amaca-çıkara hizmet eder". Dolayısıyla objektiflik, güç ilişkilerinden bağımsız ele alınabilecek mutlak akademik bir kavram değildir. Bu temelden yola çıkan Mittelman, Roma İmparatorluğu'nun genişlemesiyle başlattığı ve çeşitli dönemlerde farklı şekillerde karşımıza çıkan küreselleşmenin 21. yüzyıldaki versiyonunun bilgi ve ideolojiyle bağlantısını açıklayarak, son küreselleşmenin yöntemleri, gücü, çerçevesi ve kalıcılığı üzerinde değerlendirmelerde bulunuyor. Bu çabasında yazar, 1970'lerden başlattığı son küreselleşme dalgasının daha önceki dalgalarla benzerliklerini ve farklılıklarını da ele alıyor. Farklılığı ortaya koyarken, özellikle neoliberal küreselleşme ile küreselleşmeci ve karşı-küreselleşmecilerin benzer temellerden yola çıkan "içi boş" argümanlarına alternatif olarak sunduğu *alterglobalization* (değişken küreselleşme) üzerinde duruyor. Kitapta Mittelman, özellikle *alterglobalization* kavramını bize dünya düzeniyle ilgili "yeni" bir anlayış olarak sunuyor.

Dünyanın çeşitli ülkelerinde gerçekleştirilen alan araştırmalarına dayanan kitap, küreselleşmenin ve küreselleşme çalışmalarının 11 Eylül'den sonra farklılaşan küresel politikalarla birlikte nasıl değiştiğini de gösteriyor.

---

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.

Bu çerçevede, halen yükselen bir değer olarak küreselleşmenin, bilgi üretim ve ideoloji oluşturma süreçlerindeki gücünü/etkiliğini ortaya koymaya çalışıyor. Ayrıca, akademiyanın da küreselleşmesi çerçevesinde, entelektüel üretimin giderek daha çok Amerikan sosyal bilim anlayışının dünyaya yayılması haline geldiğini ve bunun da egemen paradigma ile yerel bilgi arasındaki dengeyi ciddi biçimde etkilediğini ileri sürüyor. Aslında, doğrudan Amerika'da üretilip dünyaya ihraç edilmese bile, yer kürenin çeşitli yörelerindeki entelektüellerin farkında olarak veya olmadan giderek daha fazla oranda "Amerikan bilgisi" üretmekte olduğunu ortaya koyuyor. Bu ortamda, küresel güç yapısının kurumsallaşması gibi, küresel bilgi sistemi ve onun egemen ideolojik temsilleri de, diğer alternatiflerini az çok belirgin bir yapı içerisinde sınırlıyor-konumlandırıyor. Bu durumda küreselleşmenin gücü bilginin üretim ve ideolojinin yayılma yöntemlerini değiştiriyor ve bir anlamda küreselleşmenin kendisi, "neoliberal ideolojide kendini belli eden ve kurumsallaşmış otorite tarafından üretilen/yayılan bilgi sisteminde somutlaşan entelektüel güç modeli" (s. 11) haline geliyor. Kendi içerisinde kaçınılmaz olarak akademik dünyada entelektüel direnişi doğuran bu süreç, aydınlatıcı güç, rekabetçi bilgi setleri ve ideolojik tartışmalardan oluşan *alterglobalization*'ın yükselişine de zemin hazırlıyor.

Böylece Mittelman içinde bulunduğumuz dönemin anlaşılabilmesi için elzem, fakat bir o kadar da çalışılmamış bir yönünü ele alıyor: ABD liderliğinde sürdürülen küreselleşme paradigması ile dünyanın çeşitli bölgelerinde neredeyse bu genel küreselleşme fırtınasından bağımsız bir şekilde varlığını devam ettirmeyi başaran yerel bilginin çok çeşitli formları arasındaki dengenin nasıl şekillendiği. Bu araştırma vesilesiyle yazar, ABD türü ideolojik ve entelektüel dayatmanın nasıl kendi içinde karşı temsili görüşleri, argümanları ve "rakip bilgi"yi ortaya çıkarttığını da ortaya koyuyor. Rahat okunan kısa bir çalışma olarak *Wither Globalization?* özellikle uluslararası ilişkiler ve ekonomi-politik öğrencilerine, ama aynı zamanda küreselleşmenin geldiği nokta ve kavramın çeşitli çevrelerde nasıl anlaşıldığı konusunda hızla bütüncül bilgi edinmek isteyen herkese faydalı olabilecek bir çalışma. Kısa sürede içerisinde Türkçe'ye çevrilmesi durumunda İngilizce'ye ulaşma imkanı olmayan kesimlere de hitap edeceği açık.